

Crna Gora
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE

Broj: 02 – 2215
Podgorica, 21.11.2018.godine

INFORMACIJA O
TELEVIZIJSKOM IZVJEŠTAVANJU
TOKOM „NEĐELJE PONOSA“ - NOVEMBAR 2018

Zakonski okvir

Ustav Crne Gore, garantuje zaštitu ljudskih prava i sloboda, promovise zabranu izazivanja ili podsticanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu, proklamuje zabranu diskriminacije.

Član 2 Zakona o zabrani diskriminacije¹ zabranjuje diskriminaciju zasnovanu, pored ostalog, i na rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji. Član 19 propisuje da se diskriminacijom smatra svako isticanje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica po osnovu rodnog identiteta ili seksualne orijentacije, kao i da svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet i seksualnu orijentaciju i da se ne može pozvati da se o tome javno izrazi.

Član 23 Zakona o medijima² propisuje da je zabranjeno objavljivanje informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv osoba ili grupe osoba zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, vjeri, naciji, etničkoj grupi, polu ili seksualnoj opredijeljenosti.

Član 48 Zakona o elektronskim medijima³ propisuje da se AVM uslugom ne smije podsticati, omogućavati podsticanje ili širiti mržnja ili diskriminacija po osnovu rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili porodičnog statusa, starosne dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta ili polne orijentacije.

Članom 17 Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima⁴ propisano je da programski sadržaji elektronskih medija ne smiju biti usmjereni na kršenje zajamčenih sloboda i prava čovjeka i građanina ili izazivanje nacionalne, rasne i vjerske netrpeljivosti ili mržnje. U programima elektronskih medija zabranjeno je emitovanje programskih sadržaja kojim se potencira pripadnost etničkoj grupi, polu ili seksualnoj opredijeljenosti kao obliku diskriminacije prema njima. Elektronski mediji su dužni da izbjegavaju korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.

Društveni kontekst

Prva Parada ponosa u Crnoj Gori održana je 24. jula 2013. godine u Budvi, u organizaciji LGBT Foruma Progres. Održavanje Parade je bilo praćeno atmosferom nasilja, imajući u vidu da su okupljeni pripadnici LGBTIQ populacije, i oni koji su došli da ih podrže, bili zasuti kamenicama, flašama, psovkama i pozivom na linč. Druga Parada Ponosa u Crnoj Gori održana je 20. oktobra 2013. godine u Podgorici, pod sloganom „Crna Gora ponosno“ i protekla je uz jako policijsko obezbjeđenje i manje incidente.

Treća („Tradicionalno ponosni“, 2.11.2014.g.), četvrta („Podrška - Porodična vrijednost“, 17.12.2016.g.) i peta („Čojstvom protiv nasilja“, 23.09.2017.g.) Parada ponosa, sve održane u Podgorici, protekle su bez incidenata i u mirnoj atmosferi.

¹ „Službeni list Crne Gore“, br. 046/10, 040/11, 018/14, 042/17

² „Službeni list Republike Crne Gore“, br. 051/02, 062/02, Službeni list Crne Gore“, br. 046/10, 073/10, 040/11

³ „Sl. list CG“, br. 046/10, 040/11, 053/11, 006/13, 055/16

⁴ „Službeni list Crne Gore“, br. 035/11, 007/16

U promociji kulture tolerancije i značaja šire društvene inkluzije svih ranjivih grupa, pa i LGBTIQ osoba, naglašena je uloga medija i njihove odgovornosti da predstavljaju barijeru negativnim stereotipima. Pored uobičajene uloge medija – platforma za javni dijalog - zadatak medija nadilazi primarnu funkciju kvalitetnog informisanja, i obuhvata dodatnu edukativnu ulogu. Mediji imaju zadatak i društvenu obavezu da doprinesu suštinskom razumijevanju određene problematike i na taj način obezbijede da šira javnost na osnovu relevantnih informacija i vlastitih promišljanja, izgradi konstruktivan stav. Navedeno je preduslov svakog prihvatanja.

Polazni podaci

Šesta Parada ponosa održana je 17. novembra 2018.g. u Podgorici pod nazivom „Ne ljubimo lance“ u organizaciji NVO Queer Montenegro. Parada je održana kao centralni događaj „Neđelje ponosa“ od 12. do 18. novembra 2018.godine.

Sjednica skupštinskog Odbora za rodnu ravnopravnost obilježila je početak „Neđelje ponosa“ 12. novembra 2018. godine. Održana je tematska sjednica „Pravni okvir poštovanja prava LGBTIQ osoba“, koju je otvorila predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak, a prisustvovao je i Danijel Kalezić, predsjednik Upravnog odbora NVO Queer Montenegro.

U susret šestoj Paradi ponosa, 13. novembra održan je sastanak ministra Mehmeda Zenke sa Danijelom Kalezićem. U KIC-u „Budo Tomović“ otvorena je izložba trans fotografija autorke Marije Jovanović.

Trećeg dana „Neđelje ponosa“ održan je performans na Trgu nezavisnosti u Podgorici pod nazivom „Maske“, sa ciljem da skrene pažnju na posljedice transfobije i oda počast žrtvama iste. U LGBTIQ Drop-in centru održana je diskusija „Pređimo na ti“.

Četvrtog i petog dana „Neđelje ponosa“ u LGBTIQ Drop-in centru održane su radionice: „Ženska radionica“ i „Ravno raspeću Isusa Hrista“.

Šesta parada ponosa održana je u periodu kada se očekuje usvajanje Zakona o životnim zajednicama lica istog pola i Strategije za poboljšanje kvaliteta života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori, imajući u vidu da je prethodna donesena za period zaključno sa 2018. godinom.

Metodološki okvir

Tokom „Neđelje ponosa“, u periodu od 12. do 18. novembra 2018. godine, analizirane su informativne emisije 7 crnogorskih televizijskih stanica, i to:

Naziv medija	Naziv sadržaja	Vrijeme emitovanja
Prvi program Televizije Crne Gore – TVCG1	<i>Dnevnik</i>	19:30
Televizija Vijesti – TV Vijesti	<i>Vijesti u pola 7</i>	18:30
Televizija Prva – TV Prva	<i>Žurnal</i>	19:00
Televizija Nova M – TV Nova M	<i>Centralni Dnevnik</i>	18:00
Televizija A1 Montenegro – TV A1	<i>Top A1</i>	18:00
777 TV Lutrija Crne Gore – TV 777	<i>Aktuelno</i>	19:00
Srpska Televizija – Srpska TV	<i>Novosti</i>	17:30

Analizirano je prisustvo, kvantitativni element, informacija i priloga vezanih za održavanje Parade ponosa, kao i svih drugih informacija i priloga, direktno ili indirektno, vezanih za život i rad LGBTIQ populacije u Crnoj Gori.

Kvantitativno prisustvo je analizirano po sljedećim parametrima:

- Vrijeme emitovanja, pozicioniranost u odnosu na ostale teme i trajanje sadržaja (prva, druga ili treća trećina sadržaja);
- Vrsta priloga (vijest, izvještaj, osvrt/analiza/komentar, intervju/gost u studiju);

Vijest - kratki prilozi, usmjereni uglavnom na davanje informacije, obavještavanje o jednom događaju, pitanju/temi.

Izvještaj - širi prilozi organizovani i relizovani sa namjerom da informišu o događaju u njegovom procesu, nečemu što ima tok i više elemenata, sadrže izvještaje, poruke i zaključke.

Osvrt/analiza/komentar - duže forme, produkovane kao skup više različitih sadržinskih elemenata poput: reagovanja ili komentara na određeni događaj, mišljenja eksperata o događaju ili problematici i sl.

Intervju/gost u studiju - prilozi u kojima, u okviru informativne emisije, gostuje javna ili druga ličnost i daje odgovore na novinarska pitanja.

- Karakter priloga (dominantno informativan, dominantno edukativan, dominantno zastupajući, dominantno senzacionalistički);

Dominantno informativan - prilog koji ima za cilj da informiše, obavijesti gledaoca o događaju, pitanju ili temi na način da prenosi vijest, bez obrazloženja teme i njenog dubljeg istraživanja.

Dominantno edukativan - prilog koji pored vijesti nudi i širi kontekst događaja, pitanja i teme, koji istražuje različite aspekte i poglede, sadržinski nudi sveobihvatniji koncept.

Dominantno zastupajući - (media advocacy) prilog koji zastupa ili pomaže ostvarivanju ideja i ciljeva (šire, društvenih, ili uže, jednog pokreta ili organizacije).

Dominantno senzacionalistički - prilog koji se određenim događajem, pitanjem ili temom, bavi isključivo na pristrasan, trivijalan ili tabloidski način, sa ciljem povećanja gledanosti.

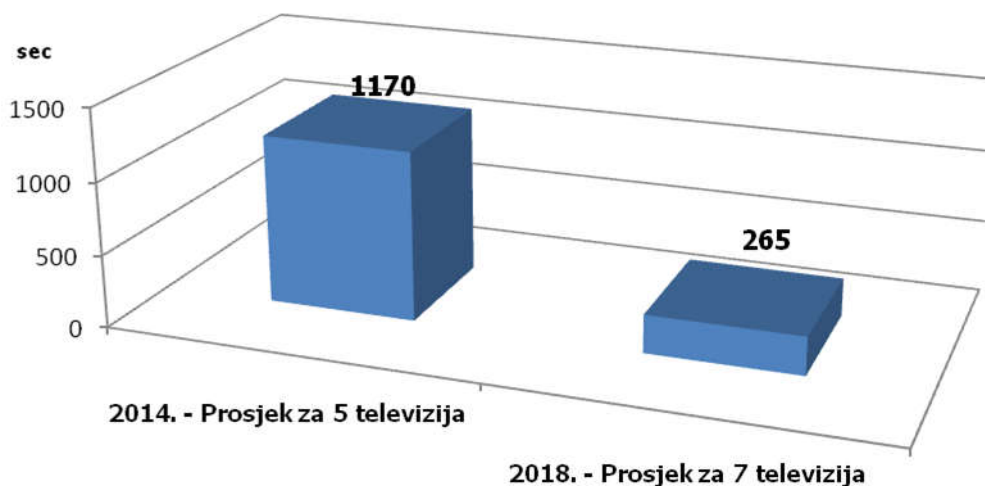
- Način predstavljanja teme sa aspekta učesća sagovornika (državne institucije, nevladine organizacije, LGBTIQ osobe ili osobe iz njihovog bliskog okruženja, građani, bez sagovornika).
- Opšti ton izvještavanja (pozitivan, negativan, neutralan). Pozitivno i negativno izvještavanje se odnosi na to kakav se utisak i generalna poruka šalje gledaocima, u smislu pozitivnog ili negativnog predstavljanja, mogućnosti pripadnika LGBTIQ zajednice i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom njihovih prava da upute poruku, slanje poruke tolerancije ili ne. Neutralno izvještavanje se odnosi prvenstveno na „tehničke“, kratke vijesti, bez poruke za gledaoca.

Podaci

Tokom sedam dana posmatrano je 49 informativnih emisija, prosječnog trajanja 24 minuta.

U 15, od posmatranih 49, emisija ukupno je emitovano **16 priloga** vezanih za „Neđelju ponosa“, ukupnog trajanja (za svih 16 priloga) **31 minut** (1857 sekundi).

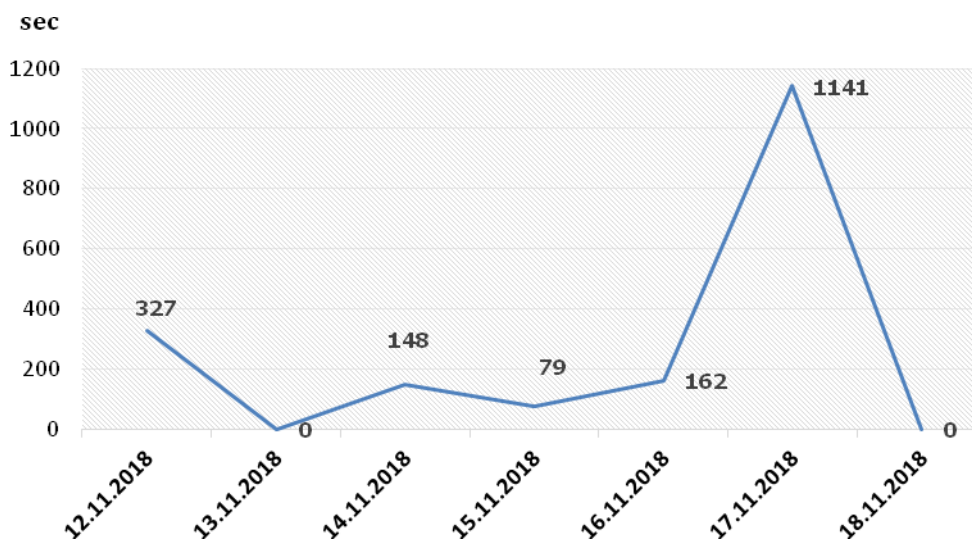
Upoređujući sa podacima prikupljenim u vrijeme održavanja Parade ponosa 2014. godine („Tradicionalno ponosni“, 2.11.2014.g.) za sedmicu tokom koje je održana Parada (28.10. – 03.11.2014.g.), za pet televizijskih stanica, **prosječna** količina priloga i informacija objavljenih 2018. godine u centralnim informativnim emisijama je **četiri puta manja**. Prilikom analize i poređenja navedenih podataka mora se imati u vidu da je bezbjednosni aspekt održavanja Parade ponosa 2014. godine u odnosu na danas značajno drugačiji.

Grafik 5: Količina objavljenih informacija u centralnim informativnim emisijama, 2014. VS 2018. (prosjeak, sekunde)

Gotovo dvije trećine informacija je objavljeno na sam dan održavanja Parade ponosa (17.11.) dok je ostalih dana broj objavljenih informacija bio veoma mali. Navedeno se naročito mora posmatrati u kontekstu činjenice da je sedmica tokom koje se održava Parada ponosa, sedmica u kojoj su LGBTIQ osobe najvidljivije u medijima.

Sem izvještaja o održanoj Paradi (17.11.), mediji su izvještavali o sjednici skupštinskog Odbora za rodnu ravnopravnost (12.11.) i performansu „Maske“ (14.11.). Preostale informacije su uglavnom bile najave Parade sa informacijama oko režima saobraćaja na dan održavanja.

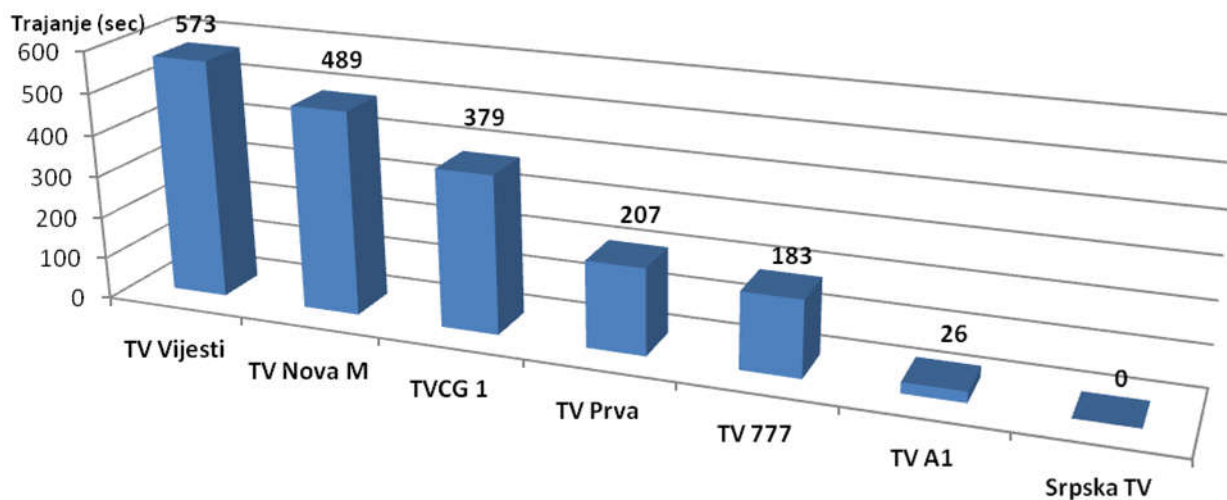

Grafik 1: Količina objavljenih informacija po danima (sekunde)

Sa izuzetkom dana održavanja Parade, kada je ovo bila vodeća vijest, ostale informacije i prilozi su objavljeni u posljednjoj trećini informativne emisije.

Posmatrajući po emiterima, najviše objavljenih informacija je imala Televizija Vijesti, dok Srpska TV nije imala informacije vezane za održavanje Parade. Prilikom analize navedenih podataka mora se imati u

vidu da TV Prva i TV 777 za dan 14.11. nijesu emitovale centralnu informativnu emisiju⁵, kao i da posmatrana informativna emisija TV A1 traje značajno kraće u odnosu na ostale.

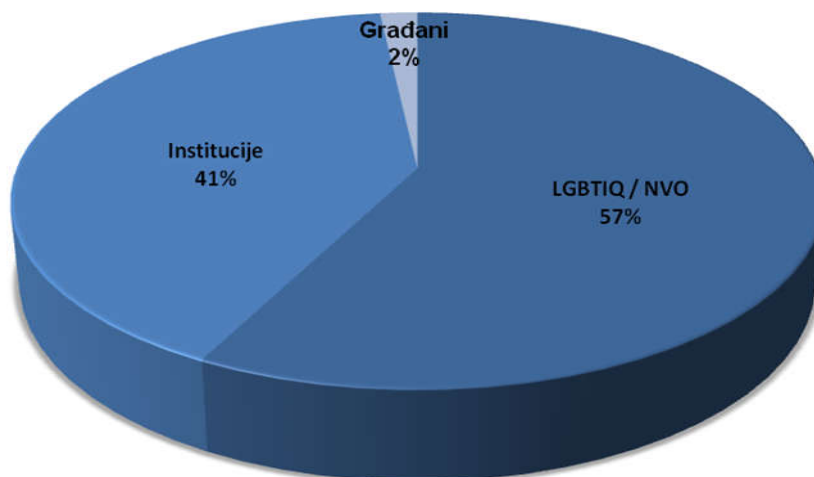
Grafik 2: Količina objavljenih informacija po emiterima (sekunde)

Od ukupno 16 priloga, sedam je bilo u formi *vijesti*, osam u formi nešto dužeg *izveštaja* i jedan prilog u formi kraćeg *intervjua* sa roditeljem LGBTIQ osobe.

Petnaest od ukupno 16 priloga su bili dominantno informativnog karaktera, i svega jedan prilog (intervju) sa nešto kompleksnijom, edukativnom komponentom.

U sedam od 16 priloga nije bilo sagovornika (izjava) već je vijest prenošena od strane novinara. Devet priloga, sadrže izjave predstavnika državnih institucija, nevladine organizacija, LGBTIQ osoba ili osoba iz njihovog bliskog okruženja, građana.

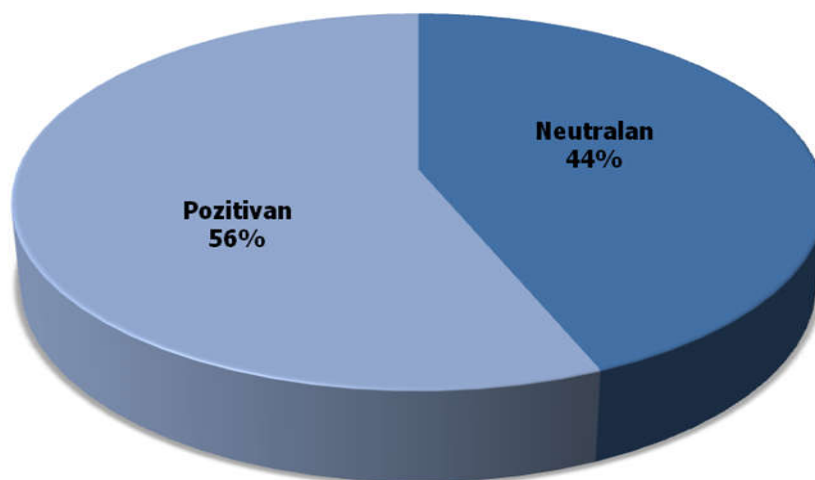
Ne računajući intervju sa roditeljem LGBTIQ osobe, sagovornici su najčešće bile LGBTIQ osobe ili predstavnici nevladinih organizacija koje se bave zaštitom prava LGBTIQ osoba.

Grafik 3: Sagovornici u priložima (procenat)

⁵ Usled nestanka električne energije

Posmatrajući opšti ton izvještavanja, 44% emitovanih priloga je imalo neutralan ton. To su prvenstveno prilozima koji daju opšte informacije o Paradi ponosa (kad se održava, režim saobraćaja, ko su organizatori). Kao pozitivno izvještavanje se prepoznaje 56% priloga. U ovim prilozima generalna poruka koja se šalje gledaocima je poruka tolerancije.

Grafik 4: Opšti ton izvještavanja u prilozima (procenat)

Napomena:

Iako su zbog svog značaja u analizi posmatrane centralne informativne emisije, tokom „Nedelje ponosa“ 2018.g. na programu gotovo svih posmatranih televizijskih stanica realizovana su gostovanja organizatora, uglavnom u emisijama kolažnog tipa (jutarnji program i sl.):

Dana 12.11.2018. godine na TV Prva, emitovana je emisija „60 minuta sa Iris“ u okviru koje je prikazan intervju sa predstavnicama Organizacionog odbora Montenegro prajda, Hanom Konatar i Marijom Jovanović (4 minuta i 5 sekundi).

Dana 13.11.2018. godine na TV A1, emitovana je emisija „Opra Njezvanova“ u kojoj je jedan od gostiju bio predsjednik Upravnog odbora NVO Queer Montenegro Danijel Kalezić (9 minuta i 15 sekundi).

Dana 15.11.2018. godine na TVCG1, u okviru Jutarnjeg programa „Dobro jutro Crna Goro“ emitovan je intervju sa predstavnikom Organizacionog odbora Montenegro prajda, Queer Montenegro i direktorom NVO Asocijacije Spektra, Jovanom Ulićevićem (8 minuta i 35 sekundi). Nakon toga emitovan je promotivni video spot Montenegro prajda (1 minut 30 sekundi).

Dana 16.11.2018. godine na TV 777, u okviru emisije „Uz jutarnju kafu“ emitovan je intervju sa članom Organizacionog Odbora Montenegro prajda i direktorom NVO Asocijacije Spektra Jovanom Ulićevićem (13 minuta i 4 sekunde).

Istog dana, na TV Vijesti u emisiji „Boje jutra“ emitovan je intervju sa predstavnicom Organizacionog Odbora Montenegro prajda i Queer Montenegro Marijom Jovanović (6 minuta i 17 sekundi).

U navedenim programskim sadržajima dominantno je bilo riječi o aktivnostima povodom pripreme Parade ponosa, kao i o situaciji u Crnoj Gori kada je u pitanju zaštita prava LGBTIQ osoba.

Ocjene i zaključci

1. Gotovo dvije trećine informacija vezanih za Paradu ponosa je objavljeno na sam dan održavanja Parade, dok je ostalih dana broj objavljenih informacija bio veoma mali. Navedeno se naročito mora posmatrati u kontekstu činjenice da je sedmica tokom koje se održava Parada ponosa, sedmica u kojoj su LGBTIQ osobe najvidljivije u medijima.

2. Prilozi su dominantno bili informativnog karaktera uz adekvatnu mogućnost pripadnika LGBTIQ zajednice i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom njihovih prava, da upute poruku.

3. U posmatranim sadržajima nije bilo značajne obuhvatnosti teme, koja bi se manifestovala kako kroz tematsku, tako i raznovrsnost novinarskih formi, te tretiranje problematike kroz analizu različitih sadržinskih elemenata i pojava oblika, posmatranje iz različitih uglova.

4. Imajući u vidu da u posmatranom periodu nije bilo negativnog izvještavanja, te da među posmatranim televizijskim stanicama gotovo da nije bilo razlika ili disonantnosti u pogledu vrijednosnog okvira izvještavanja, osnovni problem kod izvještavanja o navedenoj temi je manjak informacija i relativno površno izvještavanje koje se ograničava na informativnu a zanemaruje edukativnu i, u širem kontekstu društvene inkluzije LGBTIQ osoba, reformatorsku ulogu medija.

Sektor za monitoring
Sunčica Bakić, pomoćnik direktora